

VAN INZICHT NAAR IMPACT

DE TOEKOMST VAN DE BRABANTSE ECONOMIE

De Brabantse economie is krachtig, maar staat ook voor grote veranderingen. Samen reflecteren Otto Raspe, hoofdeconoom bij Rabobank, en Brigit van Dijk - van de Reijt, macro-econoom en CEO van BOM, op de laatste economische inzichten en de kansen voor ondernemers, overheden en investeerders in Brabant. BOM richt zich op duurzame economische ontwikkeling, RaboResearch op diepgaande regioprognoses.

“De inzichten uit de regioprognoses van Rabobank helpen ons onze rol nog gericht in te vullen. Ze bevestigen dat maatwerk per regio noodzakelijk is”, zegt Van Dijk - van de Reijt. “Alleen door in te spelen op de unieke kracht van elke Brabantse regio, kunnen we samen duurzame groei realiseren.”

“In overleg met onze aandeelhouders het ministerie van Economische Zaken en de Provincie Noord-Brabant heeft BOM enkele jaren geleden bewust gekozen voor meer focus” vervolgt Van Dijk - van de Reijt. “We richten ons op de voor Brabant relevante transitie in energie, voeding, gezondheid en de versnelde ontwikkeling van sleuteltechnologieën.”

Binnen deze thema’s brengt BOM nu meer focus aan, omdat Brabant hierin al sterk is of juist wil versnellen. Veel van deze domeinen versterken elkaar, wat zorgt voor extra impact. “Denk bijvoorbeeld aan de toepassing van photonica binnen medtech”, zegt Van Dijk - van de Reijt. “Of aan de inzet van biomaterialen in regeneratieve geneeskunde of nieuwe fermentatietechnologieën voor de transitie naar een meer plantaardige voedingsindustrie, waar we bijvoorbeeld in West-Brabant in voorop lopen.”

Otto Raspe onderschrijft deze strategie. “Niet elke regio heeft dezelfde behoeften of kansen. Midden-Brabant vraagt iets anders dan Emmen of Amsterdam. Generiek beleid schiet dan tekort. Regio’s kunnen pas echt versnellen als beleid van de landelijke overheid aansluit op hun specifieke situatie. Regionale ontwikkelingsmaatschappijen spelen daarin een sleutelrol, onder meer vanuit hun ecosysteembenadering.”

Regio’s kunnen pas echt versnellen als beleid van de landelijke overheid aansluit op hun specifieke situatie.

Waar ligt de focus van BOM?

BOM zet haar drie kerncompetenties ontwikkelen, investeren en internationaliseren in op vier voor Brabant relevante transitieopgaven op het gebied van energie, gezondheid, voeding en sleuteltechnologieën. Daarbinnen richt BOM zich met name op decentrale energiesystemen, medtech, lifesciences & health, plantbased voeding en binnen sleuteltechnologieën kijkt BOM met name naar deeptech, AI-tech en defensie. Hiermee draagt BOM bij aan een concurrerende duurzame regionale economie.

Kruisverbanden

De onderzoeksafdeling van Rabobank, RaboResearch, publiceert ieder kwartaal regioprognoses. Bovendien analyseren ze regionale prestaties aan de hand van acht ‘raderen’ die samen de motor van groei vormen. Deze factoren verschillen per regio en bieden aanknopingspunten voor beleid. Het beleid van succesvolle regio’s is evenwel niet zomaar te kopiëren. “Je moet begrijpen wat een regio nodig heeft,” zegt Raspe.

Pas als je de kruis-verbanden snapt, kun je effectief beleid maken.

“Wat is de rol van samenwerking tussen bedrijven? Hoe ondersteunen we startups? Is er voldoende gekwalificeerd personeel? Pas als je de kruis-verbanden snapt, kun je effectief beleid maken.”

Hoe werken de regioprognoses van Rabobank?

Elk kwartaal maakt Rabobank regioprognoses. In deze prognoses deelt Rabobank Brabant op in vier regio’s: West-, Midden-, Noordoost- en Zuidoost-Brabant. Elke regio heeft zijn eigen economische profiel.

De prognoses combineren landelijke trends met sectorspecifieke data en historische groeicijfers. Zo blijkt bijvoorbeeld dat Brainport als regio structureel beter presteert dan verwacht als je alleen naar sectorale ontwikkelingen zou kijken. Dat komt door acht raderen die samen de motor van regionale groei vormen:

- 1. Clusters van samenwerkende bedrijven
- 2. Dynamiek tussen ondernemers
- 3. Kennisinfrastructuur
- 4. Human capital
- 5. Bereikbaarheid
- 6. Triple helix samenwerking (overheid-bedrijven-kennisinstellingen)

- 7. Financiering
- 8. Woon- en leefklimaat

De raderen synchroniseren mooi met het model voor ecosysteemontwikkeling dat BOM begin 2022 introduceerde. In dat model staan tien elementen die gezamenlijk van belang zijn voor de realisatie van sterke innovatie-ecosystemen. Het model helpt een ecosysteem te beschouwen en te zien welke acties nodig zijn. Het geeft input voor gesprekken over wat nodig is op elementen als leiderschap, financiering, marktvraag en rolverdeling.

Robuust verdienvermogen

BOM helpt bij het maken van strategische keuzes voor de regio. “Onze focus helpt ons effectieve keuzes te maken”, zegt Van Dijk - van de Reijt. “We geven richting aan waar we als regio over zo’n 15 of 25 jaar willen staan. We bouwen aan een sterke, innovatieve economie met een robuust verdienvermogen en internationale concurrentiekracht.”

BOM werkt samen met innovatieve bedrijven van alle soorten en maten: van grote internationale spelers tot jonge ondernemers. “Juist daar ontstaan vaak de beste ideeën”, zegt Van Dijk - van de Reijt. “We helpen deze ideeën verder door verbindingen te leggen, kennis te delen, toegang te bieden tot bijvoorbeeld laboratoria en internationale markten en mee te denken over financiering en kansen.”

BOM bezit unieke kennis van regionale innovatie- en businessecosystemen, betoogt Van Dijk - van de Reijt. “Tel daarbij onze relatief grote investeringscapaciteit en kennis en blik op buitenlandse markten vanuit een behapbare organisatie op. Dat maakt dat we veel zien en snel kunnen inspelen op behoeften.”

Dankzij deze nauwe samenwerking ziet BOM waar het knelt: van volle stroomnetten en hoge energieprijzen tot complexe regelgeving. Tegelijkertijd zijn er verschillen tussen regio’s en thema’s. BOM deelt deze signalen actief met haar aandeelhouders. Zo stelde BOM bijvoorbeeld een brandbrief op om de opschaling van de agrifood-sector in West-Brabant te versnellen en hielp BOM samen met stakeholders de stroomvoorziening op bedrijventerrein De Hurk vlot te trekken.

Ook als het aankomt op de recente ontwikkelingen bij Defensie kan BOM vanuit jarenlange opgebouwde kennis en netwerk

snel opereren. Dat zie bijvoorbeeld terug in de recente start van innovatieprogramma BITS en de oprichting van het SecFund van 100 miljoen euro voor dual-use toepassingen. Dat zijn innovaties die zowel voor civiele als militaire doeleinden kunnen worden gebruikt. Defensie is een van de grootste werkgevers in Brabant en daarmee van groot economisch belang voor de gehele regio.

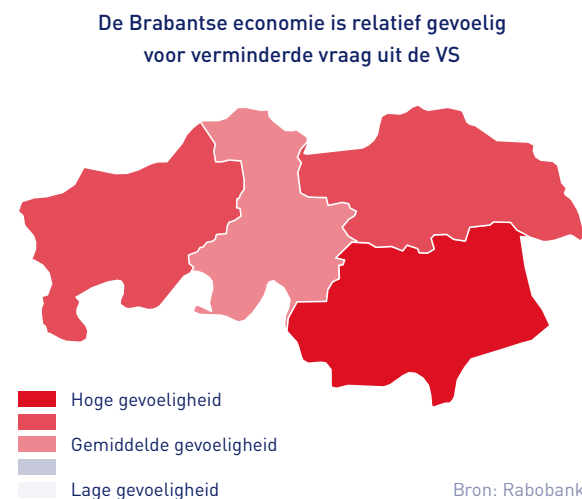
We geven richting aan waar we als regio over zo’n 15 of 25 jaar willen staan. We bouwen aan een sterke, innovatieve economie met een robuust verdienvermogen en internationale concurrentiekracht.

Focus en diversificatie

Focus én spreiding zijn allebei belangrijk, stelt Raspe. Specialisatie kan groei opleveren, maar maakt een economie ook kwetsbaar. Een breed palet aan producten en diensten maakt Brabant weerbaarder tegen internationale schommelingen.

Brabant is bijvoorbeeld gevoelig voor afnemende vraag uit de VS, onder meer door de export van technologie, chemie en agrifood. Een evenwichtige mix van sectoren zorgt dat

bedrijven van elkaar kunnen leren en beter bestand zijn tegen externe invloeden. Raspe: “Het is dus zoeken naar een balans tussen te smalle specialisatie en een te breed portfolio waarbij bedrijven weinig van elkaar kunnen leren.”

Van Dijk - Van de Reijt voegt toe dat economische en geografische spreiding van markten en toeleveranciers cruciaal zijn voor onze concurrentiepositie en duurzame economische groei. “Na 15 jaar zelf in het buitenland gewerkt en gewoond te hebben viel mij bij terugkeer op dat we vaak toch het liefst zakendoen met onze eigen Nederlandse of soms Brabantse inner circle.” Zowel beleidsmakers als het bedrijfsleven zouden wat haar betreft omgevingsbewuster mogen zijn, en zich meer mogen laven aan de snelheid en kansen die de wereld biedt.

Europa op de agenda

Internationaal kan Brabant zich sterker richten op samenwerking binnen Europa, zeker nu de situatie rond economische grootmachten zoals

Amerika en China onzeker is, zegt Raspe. Hij noemt als voorbeeld de defensiesector: “Als Europa zelf meer produceert en niet alles elders koopt, krijgen we meer economische activiteit en strategische autonomie. Maar niet elk land moet dezelfde materialen gaan maken.”

Internationale handel onder grote druk

De internationale handel staat onder druk. De wereld is onvoorspelbaarder geworden en die trend zet zich naar verwachting de komende jaren voort. Dit vraagt om een herijking en herinrichting van mondiale waardeketens. BOM ondersteunt bedrijven bij het versterken van innovatiesamenwerking met het buitenland, met een focus op specifieke landen in Azië en Noord-Amerika.

BOM ondertekende onlangs een overeenkomst met de Economic Development Board van Singapore, gericht op nauwere samenwerking binnen de halfgeleiderindustrie en medtech in Zuidoost-Azië. Ook werkt BOM actief samen met de Universiteit en het bedrijfsleven in Minnesota op het gebied van medtech. Daarbij zijn veel Brabantse ondernemers uit bijvoorbeeld de Brainportregio betrokken.

Ook Europa is een strategisch belangrijk continent. BOM richt zich met name op samenwerking met Frankrijk, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Scandinavië. Zo dragen we bij aan de ontwikkeling van sterke Euregionale waardeketens en versterken we de strategische autonomie van Noord-Brabant en Nederland.

Raspe benoemt het rapport dat Mario Draghi schreef over de tanende concurrentiekracht van Europa. “Eigenlijk komen de opgaven in deze agenda maar in een paar regio’s samen. Daar hoort Brabant gewoon bij. Hier zit veel concentratie van kennis en productiviteit.”

De prognoses van Rabobank geven richting, BOM brengt beweging. Samen zorgen we dat ondernemers kunnen inspelen op wat Brabant morgen nodig heeft.

En hier zit dus een belangrijke maatschappelijke opgave om innovatie, onderzoek en ontwikkeling aan te jagen. Niet alleen voor Brabant, maar voor Nederland en heel Europa. Halfjaarlijks steken Raspe en Van Dijk - van de Reijt daarom de koppen bij elkaar en bespreken ze samen de economische stand van Brabant. Van Dijk - van de Reijt: “De prognoses van Rabobank geven richting, BOM brengt beweging. Samen zorgen we dat ondernemers kunnen inspelen op wat Brabant morgen nodig heeft.”

Brigit van Dijk - van de Reijt
Macro-econoom en CEO van BOM

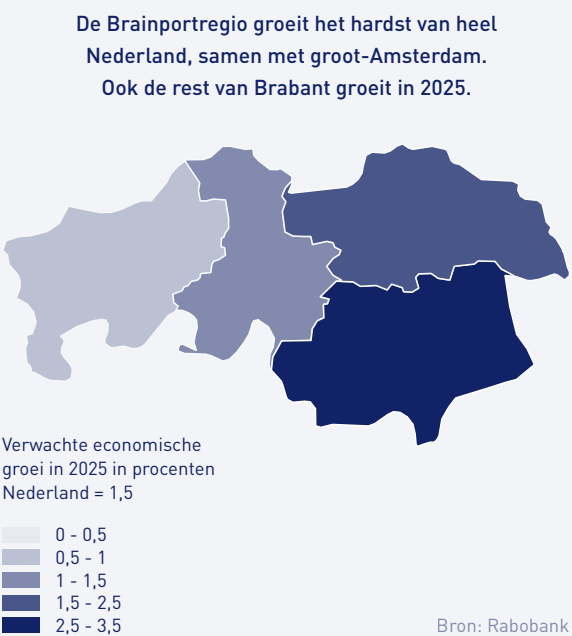
Otto Raspe
Hoofdeconoom bij Rabobank

Hoe staat Brabant ervoor?

De meest recente prognose van RaboResearch geeft het volgende beeld van Brabant:

Brainport (Zuidoost-Brabant) presteert al jaren goed. Dat komt omdat de regio sterk scoort op alle acht genoemde raderen in de motor van groei. Er gebeurt bijvoorbeeld veel op het gebied van Mechatronica, kunstmatige intelligentie & datawetenschap, optische systemen & geïntegreerde fotonica, halfgeleiders en quantumtechnologie. Er is wel toenemende druk op de infrastructuur en het leefklimaat, onder meer door woningnood en netcongestie.

Ook de regio **Noordoost-Brabant** scoort hoog. Al is daar zeker nog winst te halen. Iedere deelregio, zoals Den Bosch, Oss, Meierijstad en het Land van Cuijk, heeft unieke sterke punten. Maar de onderlinge samenhang tussen sectoren als agro, technologie en gezondheid kan beter. Er liggen volgens Raspe bijvoorbeeld veel kansen voor life science & health, met name rond het Pivot Park in Oss. In 2012 stond BOM aan de wieg van **Pivot Park**, samen met onder meer de provincie Noord-Brabant, het ministerie van Economische Zaken en de gemeente Oss. Pivot Park is dé plek voor farmacie in Brabant. Op het park gevestigde bedrijven ontwikkelen en produceren geneesmiddelen. Sinds de oprichting is BOM de actiefste investeerder in op Pivot Park gevestigde bedrijven.

De plantbased-strategie in **West-Brabant** is volgens Raspe een toekomstbestendige richting. Die strategie is erop gericht de voedseltransitie naar een dieet met meer plantaardige ingrediënten te versnellen.

BOM werkt samen met startups die innovatieve plantaardige voeding of ingrediënten produceren. En met grotere voedingsproducenten. Uit de raderen van Rabobank blijkt dat agro en food baat hebben bij clustering. Raspe: “Dus als je de voedseltransitie wil versnellen, kan het vormen van een voedselinnovatiecampus in de regio West-Brabant helpen.”

Midden-Brabant scoort niet opvallend hoog op de acht raderen, maar heeft toch een troef. De regio Tilburg heeft een van de hoogste scores van Nederland op indicatoren voor toekomstig duurzaam verdienvermogen, zoals vergroening, transparante ketens en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Er zijn veel familiebedrijven en er is veel sociaal bewogen ondernemerschap. Bedrijven doen veel voor elkaar.

Het sociale karakter van de regio zie je terug in de **Green Deal Zorg 3.0**, die onlangs ondertekend werd door onder meer BOM. Zorginstellingen, gemeenten en ondersteunende organisaties werken samen aan duurzame zorg en een positieve impact op het milieu. Projecten binnen de Green Deal gaan bijvoorbeeld over het verminderen van medicijnresten in afvalwater en het stimuleren van circulaire economie. Een belangrijk doel is een ontkoppeling realiseren tussen de toenemende zorgvraag en milieudruk die daar nu nog mee gepaard gaat.

We zetten extra in op sterke netwerken

Er liggen in West-Brabant duidelijke kansen voor de ontwikkeling van krachtige clusters binnen de plantbased sector. Een goed voorbeeld is het Plantbased Netwerk West-Brabant: een samenwerkingsverband tussen bedrijven, overheden en kennisinstellingen met een duidelijke en onderscheidende identiteit. We trekken hierin onder meer op met wereldleider Cosun, dat vol inzet op corporate venturing en open innovatie met innovatieve foodstartups.

Sterke communities zijn essentieel om onze ambitie voor de Scale-Up Plant of Europe waar te maken. West-Brabant kent van nature minder sterke informele netwerken dan andere delen van de provincie. Juist daarom zetten we hier extra op in.

Meer weten?

Halfjaarlijks steken Otto Raspe en Brigit Van Dijk - van de Reijt de koppen bij elkaar en bespreken ze samen de economische stand van Brabant. Wilt u dieper ingaan op de inzichten of bespreken wat dit betekent voor uw organisatie? Neem dan contact op met Bram van den Hoogen, Public Affairs Manager via bvandenhoogen@bom.nl of 0646978211. We denken graag met u mee.

Regioprognoze Rabobank

Ontdek de laatste inzichten in *Mondiale handelsspanningen en onzekerheid bereiken ook de Nederlandse regio's*